

ska zemlja, na kateri so živeli, in s ktere so nas pregnali. Po svoje so tujci pisali in učili slovansko zgodovino. Slovanu se nikdar ni oznanovalo, kako je bil njegov rod velik, slaven, kreposten, samo da bi mu rodoljubje srca ne ogrevalo. Nikjer niso čutili Slovani, da bi jim bila kje država pomagala, kar bi bili smeli pri mnogoterih žrtvah do države vendar-le od nje pričakovati. Saj je bilo videti, kakor da bi vsa vladna umetnost in delavnost samo gledala, kje in kako Slovanom škodovati.

Ko bi se bilo storilo toliko za-nje, kakor se je storilo proti njim, da, ko bi jih bili prepustili le samo sebi: drugačni bi bili dandanes; — avstrijski Slovani niso imeli ni enega srečnega dne! Ne opominjali bi več na to, kako brezobzirno je v minolih časih narodna sebičnost slovanski narod tlačila in potujčevala, ko bi tega ne potrebovali, da razložimo enake prikazni v sedanjosti; kajti staro prizadevanje nas potujčiti se je v najnovejši svobodnostni dôbi z novo močjo ponovilo.

Slovani nismo tako bedasti, da bi črtili katero drugo ljudstvo zaradi njegove narodnosti. Ničesar nimamo proti nemškemu narodu kot nemškemu. Tudi je med Nemci mnogo blagih, res izobraženih mož, ki so nam pravični. Toda svojbina importiranih tujcev, brezobzirnih sebičnjakov in odpadnikov vseh narodov, stanov in vér, brez vsacega pravnega čustva, brez razuma za npravne naloge državnine — polastila se je v imenu nemštva in svobode vsega gospodarstva, a je oboje spravila ob dobro ime; svojbina, ktera je s svojo sebičnostjo, vladohlepnostjo in z vsemi mogočnimi pripomočki Slovane spravila v umetno manjšino v obeh polovicah države; svojbina, ki si je naravnost na svojo zastavo zapisala, da hoče Slovane na steno pritisniti.

A skoraj nemogoče je, da se nezaupanje do nekterih na vse ne bi raztegnilo. Razumljivo je, da Slovan pri tacih razmerah nemškemu ljudstvu ne more sočuten in zaupljiv biti, dobro vedoč, da se to ne more iznebiti predsodkov zoper nas, ktere ima pod uplivom opisanih razmer in preteklosti ter pod uplivom nemškega časopisja, ki je pod oblastjo one koterije, največ spačeno. Saj je človek še le pravičen potem, kader je razumen. Pa tega ravno treba.

Nemec v Avstriji, vaje gospodovati in se obnašati kot izvoljen, edino razumen narod, ni se nikoli pečal za jezik in razmere, želje in potrebe narodov, pri kterih in v sredi kterih je živel. Navadno je znal le svoj jezik in ga je hotel vriniti družim ter jih gledé jezika podložne storiti skušal.

Od tod prihaja, da si Slovan na tuji zemlji za-se nič izrednega stanja ne tirja, nemški naseljenc na slovenski zemlji pa navadno ne mara in ne priznava slovenstva, slovenskega jezika, želj in potreb, — pač pa kmalu začno svoje tuje kulturno delo, postane zvest zaveznik odpadništva, da bi s tem vred pri volitvah narodnjake odrinil in jih ob moč in veljavo pripravil. Tako skruni prvo dolžnost človekovo, dolžnost hvaležnosti.

Od tod prihaja, da je inozemstvo že davno začelo slovansko vprašanje študirati zaradi njegove velike važnosti, — a nemško-avstrijska tako imenovana liberalna klika pa odbija in zadržuje vsako podučenje o tem, da se v vestnem strahu pred povračilom razkači in razsrđi nad vsakim slovanskim vprašanjem. Tako ta nemška klika v svojem nespešnem boji zoper pravico in npravnost tudi nemški narod pred drugimi narodi v slabo ime devlje.

Med vsemi narodi v Avstriji v stvaréh družih narodov, torej v avstrijskih stvaréh, najmanj podučeni, torej politično in moralično najmanj poklicani, so vendar Nemci v Avstriji od nekđaj sami vladali in administrirali.

Saj vidimo, kaj so iz Avstrije naredili. Pri vseh njih napravah in političnih spremembah so zmerom le svojo gospodarsko voljo in svoj prid pred očmi imeli, želj in potreb, lastitost družih narodov pa nikoli ne gledali, zatorej niso mogli nič stalnega in nič dobrega ustvariti.

Vendar pa oddajajo Nemci za slovenski narod vsa mesta pri sodnijstvu, v opravnijstvu, v učilnijstvu, v cerkvi; oddajajo jih, to se vé svojim udanim in tako vladajo čez slovensko ljudstvo, določujejo njegovo sedanjost in prihodnost, uživajo popolnoma duševne in materijalne koristi vladanja, in korak za korakom vsa narodno odrivajo.

Uradniki, odvetniki in meščanstvo stopajo v večini z veseljem na nemško-ministersko stran, če se le velika množina ljudstva dá potlačiti za hlapca, ki nima druge naloge v življenji, kakor za te gospode delati, in njim služiti, in če hočemo tudi mi svoj del, potem se nam kliče: „Vi mir kalite.“ (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor goriški.

Razprave v 4. seji so bile živahne in jako zanimive. Bilo je na dnevnem redu sporočilo odseka za vladine predloge o načrtu postave zastran zamenjave zemljišč, to je, zastran organov (gospósk), kteri bi imeli razsojati, ali se po zameni zemljišč dá doseči zboljšanje gospodarstva dotičnih posestev. — Poročevalec odsekov dr. Tonkli, napové (po italijanski), da bo bral poročilo in načrt postave poprej po slovenski in potem, ker vsi poslanci slovenskega jezika ne umejo, po italijanski, ter se zdajci branja v napovedanem redu loti. Med branjem ga ni nihče motil, nikdo mu nič ugovarjal. Ko je pa vse prečital, kar je precej dolgo trajalo, naznani glavav, kakor je navada, da je na voljo dan splošni razgovor o prebranem načrtu postave. Tu prosi dr. Pajer za besedo ter začne opazovati, da dr. Tonkli je imel poročati v imenu odseka za vladine predloge; odsek pa da ga ni pooblastil, da naj bere poročilo po slovenski; v odseku, da se je bralo samo italijansko poročilo, samo to da je odsek odobril; če hoče dr. Tonkli po slovenski brati, da je to le njegova reč, ki pa vsled notranjega opravilskega reda ne sme priti pred zbornico, če ne storí poslanec dr. Tonkli poprej dotičnega predloga. V odseku se je res — nadaljuje — govorilo o tem, da bi se imelo v zboru tudi po slovenski poročati in se tudi slovenski tekst postav brati in potrjevati, ali sklenilo da se ni o tem nič. Sicer pa da on nima nič zoper to zahtevanje od slovenske strani, samo da je poprej treba določiti, kaj in kako, in k temu da je treba posebnega nasveta, posebnega dogovora med zborniki. Do sedaj, skoz 8 let, se je vse v italijanskem jeziku obravnavalo, Slovenci, se je zdelo, da so bili s tem zadovoljni; če se hoče vpletati kaj novega, treba je posebnega sklepa. — To so glavni dr. Pajerjevi razlogi. — Dr. Doljak, kot odsekov predsednik, potrđi vse, kar je govoril dr. Pajer. Dr. Tonkli: Pravice, ki jo hočemo začeti rabiti, nam ne daje deželni zbor, dajejo nam jo osnovne državne postave, tedaj nima zbor o tej stvari nič sklepati, in meni ni treba nikakih predlogov v tem oziru staviti. Mi le naravnost tirjamo, da se djanska raba naše pravice vpelje. V odseku je bila večina za moj nasvet in jaz sem imel pravico prinesti slovensko poročilo v zbornico. Dr. Pajer (pojasnivši nekatere reči, ki jih ni bil dr. Tonkli po njegovem mnenji prav razumel): Odsek ni niti postave slovenske, niči poročila obravnaval, niti zaradi tega kaj sklenil. Česar ni odsek po-

trdil, tega ne sme prinesiti poročevalec v odsekovem imenu v zbor, in o tem se ne more glasovati. Dr. Tonkli: Slovensko poročilo je g. predsednik odsekov podpisal; kar je podpisano, smem brati. Dr. Doljak: Podpisal sem, ker me je g. poročevalec prosil; konstatil sem le faktum (potrdil djansko stvar); s podpisom nisem mislil pooblastiti poročevalca, da naj prinese slovensko poročilo kot uradno v javno sejo. — Winkler: Za priznanje pravice, da smemo naš jezik rabiti, tū ne gré; pravico že imamo priznano, kakor je dr. Tonkli dokazal; tū gre samo za praktično izpeljavo in vpeljavo te pravice pri zborovih obravnavah; treba je toraj, da se porazumemo, kako se ima opraviški red ustanoviti, da bo obema deželnicoma djanska enakopravnost v zborovih sejah zagotovljena. Pravično je, da imamo tudi mi Slovenci svoj avtentični tekst; potem ne bo več treba, da bi nam vlada slabo prestavo napravljala. Jez nasvetujem toraj: Izvoli naj se poseben odsek, ali pa naj se ves zbor v odsek spremeni, da se pogovori zarad modalitati (kakovosti) praktične rabe slovenskega jezika v zboru. Za zdaj pa naj se obravnavanje postave odloži. Dr. Deperis: Jez se vjemam z Winklerjevim nasvetom, toda s tem popravkom, da naj se odloži samo obravnavanje slovenskega teksta, italijanski pa naj se že danes obravnuje. Winkler: Ne, oboje se mora odložiti, ker se morata oba teksta h kratu obravnavati. — Ko so govorili še Gorjup, Winkler, Depretis, Doljak, Deperis, vladni komisar in deželni glavar, je prišlo do glasovanja. Winklerjev nasvet je padel, kajti vstal ni za-nj nobeden Lahov in izmed Slovencev le 8 (posl. Rozman ni vstal). Zdaj pa še le se ni vedelo kaj začeti. Od laške strani se je poročevalcu ugovarjalo in tudi na slovenski strani so nekteri sami pri sebi dvomili, ali je njegovo postopanje korektno ali ne. Tū se oglasi dr. Tonkli rekoč: Jez hočem brati po slovenski. Gospôda! Če Vam je prav, je prav, če ne, oddam raji poročilo, ali od svoje pravice ne odstopim. (S povzdignjenim glasom.) Pravico imamo; da se je nismo dosihmal posluževali, to nam ne brani, da jo začnemo rabiti zdaj. In mi jo moramo in hočemo rabiti; storite, kar hočete! — Glavar: Ker ni mogoče obravnave nadaljevati, ne morem drugače, ko sejo skleniti. Seja je končana. — Vsa ta mikavna debata — pravi „Domov.“ — je bila spodobna in celó brezstrastna. Najživeji razgovor med poslanci se je pa začel po seji v zbornici. Pozneje so se zbrali na glavarjevo povabilo poslanci v gostilnici „pri 3 kronah“ in se med večerjo zaupljivo o zenačenji jezikov pomenkovali. Nasledek je bil, da se je izvolil odsek 4 poslancev ter se mu je naročilo, naj sestavi po današnjem dogovoru predlog. Odsek se je posvetoval v sredo, in tisti dan zvečer ob 9^{1/2} je bil porazumek („konkordat“, kakor mu v šali demo), med Slovenci in Lahy dognan.

Štajarski deželni zbor.

V 14. seji je poslanec Žuža bral vprašanje (interpelacijo), ki so jo slovenski poslanci stavili do ces. vlade (glej stran 339. današnjega lista). V 15. seji je vladni komisar odgovoril na to vprašanje, rekši, da ravnopravnost slov. jezika v šolah in uradnijah je postavno vpeljana (postava je, postava — al izpeljuje se ne!); ako je sposobnih uradnikov premalo, ni vlada tega kriva (se vé da, ker prestavlja slovenskega jezika zmožne v nemške kraje!) V ustanovitev slovenske kronovine pa vlada nikoli ne bode privolila. — V isti seji je Kaisersfeld-Blagotinšek v zvezde koval decembersko ustavo in v prah teptal federalizem; zakaj pa je mož tako navdušen za december, rekel je prav odkritosrčno s temi besedami: „nemško gospodstvo je naravska postava za Avstrijo; ž njim stoji in pade Avstrija; v

Avstriji so edini Nemci Avstrijani!“ Čuda, da mož take vere še ni dunajski minister! — Dr. Vošnjak se mu zahvaluje za odkritosrčnost, da saj vemo, da sila se dela za pravico. Ko je Nемец na Štajarskem še za pečjo se grel, je Slovenec že branil državo turške silovitosti. Duh Kaisersfeldov veje tudi v sedanji dunajski vladi, zato tudi Slovenci nič ne pričakujejo od nje, ampak le od prihodnosti. Posl. Herman dodaja, da ti možje se ničesa niso učili a tudi ničesa niso pozabili. Od te vlade nimamo ničesa pričakovati, a to je sreča, da ministri grejo, narodi pa ostanejo. Nasprotnike naše samo strast vodi, in s tem potrjujejo, da za Slovence ni druge rešitve, kakor ta, da se ločijo od nasprotnikov. —

V 17. seji je dr. Prelog vprašal vlado, ali je ni volja, da bi pri vodstvu južne železnice delala na to, da uradniki in služabniki na postajah železnice, ki so na slovenski zemlji, umejo slovenski ali saj kak slovensk jezik? Vladni zastopnik je obljubil drugi pot odgovor.

Deželni zbor kranjski.

Nadaljevaje sporočilo o 12. seji deželnega zbora podamo najprej povprašanje poslanca dr. Razlaga do c. kr. deželne vlade, ker je mogoče, da s tem komu vstrežemo. Glasila se je ta interpelacija od besede do besede tako-le: „Z razpisom c. k. finančnega ministerstva od 16. prosenca 1860. leta, št. 21. državnega zakonika, je obrok za zastarane obresti od javnih dolžnih pisem (obligacij) postavljen na šest let, ki je poprej 30 let trajal. Po preteku prvih 6 let je v avstrijskem cesarstvu veliko taci obresti (činžev) zastaralo, ker zadevni vpravičeni niso vedeli za svoja javna dolžna pisma. V nekterih deželah je taci dolžnih pisem, glasečih se na ime nekdanjih podložnikov ali občin, ali drugih skupnih oseb, ktere zadolžnice so pod državno upravo ali vsaj hranjene pri c. kr. položnih uredih. Pričakovati je, da se tudi na Kranjskem hranijo taka javna dolžna pisma, morebiti še od francoske vojske sem, toraj naj sl. c. kr. deželna vlada izvoli povedati, ali so in v katerem znesku javna dolžna pisma, glaseča se na nekdanje podložnike ali občine, ali druge skupne osebe hranjene v c. kr. položnih uredih, za kar dotični vpravičeni ne vedó; če se obresti od taistih varujejo šestletnega zastaranja, kdo jih oskrbuje, pod katerimi pogoji bi se izročile v upravo deželnega odbora ali vsaj zadevnih občinskih starešinstev?“ — Vladni zastopnik je v 15. seji odgovoril na to vprašanje, da je taci obligacij, ki se glasijo na soseske, za 7320 gld., obligacij pa, ki se glasijo na vojakojemne okraje, grajščine pro rusticali ali nekdanje podložne, je za 40.357 gold. Čegava lastnina so nektere, se ni móglo še pozvedeti. Vlada bode skrbela, da ne zastarajo; soseske pa imajo svoje obligacije že v svojih rokah.

Izmed mnogobrojnih opravil dnevnega reda je prišlo v 12. seji le eno samo v posvetovanje, in to je bilo sporočilo deželnega odbora zarad premembe deželnega volilnega reda in neposrednjih volitev poslancev v državni zbor. Poročal je dr. Costa. — Iz tega sporočila posnamemo to-le: Ker v dopisu c. kr. deželne vlade dne 23. junija t. l. ni bilo nič povedano, zakaj niso sklepi lanskega deželnega zbora o prenavedbi §§. 12. 13. 15. 16. 32. in 37., potem §§. 3. 5. 7. 8. in 9., in §§. 10. in 11. deželnega volilnega reda najvišega potrjenja zadobile, je treba zarad velike važnosti omenjenih paragrafov, da se ta stvar po konstitucionalni navadi še enkrat ponovi. — O neposrednjih volitvah poslancev v državni zbor se je pa deželni odbor blizo tako-le izrekel: Vlada bi rada pozvedela, kaj mislijo deželni zbori zarad vpeljave neposrednjih volitev poslancev v

državni zbor. Deželni zbor kranjski je svoje mnenje o teh volitvah že v 21. seji lanskega leta dosti določno s tem razodel, da je dotični predlog poslanca dr. Kalteneggerja popolnoma ovrigel. Vendar treba, da tudi letos izreče, da neposrednje volitve državnih poslancev niso deželi dobre in koristne, marveč celi Avstriji škodljive. Presvitli cesar je meseca oktobra 1860. leta sam izrekel, da se bodo postave dajale po cesarju in deželnih zborih, toraj se je takrat spoznalo, da Avstrija obstaja iz različnih dežel z raznimi pravicami. To je bila blaga misel tudi gledé na obstanek ustave, kajti če se ustava ne brani po deželnih zborih, izgubila bi se kmalu. Ako bi se reklo, naj se voli v deželni zbor neposredno (to je brez volitev volilnih mož), gotovo bi mi tudi rekli: to je dobro, tako naj se voli. Al vse drugače je z volitvami v državni zbor! Dežele morajo ostati avtonomne (samoupravne), — da pa avtonomne ostanejo, se ne smejo vtopiti v centralni (središčini) parlament. — Nadaljevaje povdarja deželni odbor, da je presvitli cesar 1. maja 1861. leta pozdravil državne poslance kot „poslance deželnih zborov“ (von den Landtagen entsendete Boten), in ti imajo zastopati dežele, koje so jih volile v deželni zbor. Takovemu parlamentu, kakoršnega imajo Ogri, se ne more pritrčiti, ker po njem bi prišle dežele ob glavno pravico, ter bi ne smele več o važnih vprašanjih govoriti. Dežele bi prišle ob pravico, kojoj jim daje pragmatična sankcija in diploma 20. oktobra 1860. l. — Nikdar ne bodo niti Čehi, niti Poljaci, niti Tirolci pritrčili neposrednim volitvam državnih poslancev, — ž njimi moramo postopati solidarno v tem sila važnem vprašanju. Tako je dr. Costa sklenil svoje sporočilo. Na to se je vnela živahna razprava, ktere so se vdeležili pl. Kaltenegger, Kromer, Svetec, dr. Toman, dr. Zarnik, dr. Costa, ki pa je še posebno vrhunec živahnosti dospela, ko je dr. Kaltenegger priporočal direktne volitve v državni zbor. Odgovoril mu je dr. Toman v obširnem govoru in podrl vse razloge tako tehtno, da prinesemo ves ta govor drugi pot po stenografičnem zapisniku, ker pravda o direktnih volitvah je prevažna, da bi le nekteri odlomki zadostili bralcem našim. „Ako hočete predrugačiti le po direktnih volitvah ustavo, je to premalo — je sklenil dr. Toman svoj govor — vsa se mora predrugačiti po zaslišanji vseh narodov; za to smo tudi mi“. Poročevalec dr. Costa je Tomanovemu govoru dodal le še to, da je kratko pa pomenljivo rekel, da le federalizem bode osrečil narode. Mi avstrijskih Nemcev ne bomo ovirali, ako si iščejo ožje zveze med seboj, al takrat bodemo tudi mi imeli Slovenijo!

V 13. seji je dr. Costa poročal o postavi za razglašanje deželnih postav. Posl. Kromer trdi, da tudi nemški jezik je deželni jezik na Kranjskem. Dr. Zarnik mu odgovarja, da je res, da se nemščina šopiri po deželi naši, a to ni zgodovinsko pravo, to je le zgodovinska krivica. Res je, da nekteri kmetje mislijo, Bog vedi, kaj da znajo, ako znajo le nekatere nemške besede lomiti; al prizanesti se jim mora to, ker vejo, da še kancelajdiner ali frajtar ne moreš biti, ako ne znaš nemški. (Smeh.) Mi nočemo, da bi bil nemški jezik pankert, al slovenski jezik nam je prvi. Vpliva kulture se tudi mi ne odtegujemo. — V isti seji je dr. Razlag nasvetoval napravo vzajemne deželne asekuracije zoper škodo ognja. Predlog se izroči gospodarskemu odseku. — Dr. Zarnik nasvetuje novo organizacijo bolnišnice ljubljanske. Nasvet se izroči ustavnemu odseku. — Dr. Bleiweis poroča v imenu deželnega odbora, naj se s 1. julijem leta 1870. odpravi najdenišnica (Findelhaus) kranjska. Nasvet se izroči finančnemu in ustavnemu odseku. — Ko je še dr. Zarnik utrdil svoj predlog: naj se v vseh pisar-

nicah deželnega odbora vpelje jezik slovenski, — in dr. Bleiweis svojega, naj učni jezik bode v ljudskih šolah (razun Kočevja in Weissenfels-a), in v šolah za učiteljske pripravnike slovenski, je bila ta seja končana.

V 14. seji je dr. Bleiweis utrjeval postavo zaradi rabe slovenskega jezika v cesarskih uradnih. Ker ta postava ni bila potrjena, je govornik naprej bral, kaj sta deželnemu odboru odgovorila ministra notranjih oprav in pa pravosodja. Potem pravi, da treba, da deželni zbor ponoví svoje zahteve ter utrjuje ta nasvèt (po stenograf. zapisniku) tako-le:

Gospod minister notranjih opravil je rekel, da stvar, zaradi ktere smo se do njega obrnili, spada v področje izvršilne oblasti. Ali, gospôda moja, kaj nam pomaga to, ako se nam reče to, — kaj nam pomaga, ako izvršilna oblast ne izvršuje tega, česar nam je živa potreba? Zato nam ne ostaja družega, kakor to, da se deželni zbor prisluži pravice §. 19. osnovnih državljskih pravic, po katerem se ima, kakor ta paragraf odločno pravi, ravnopravnost ukazavati tudi uradnim. Skušnje nam preočitno kažejo, da ne pridemo nikoli do svojih pravic, ako ne izdelamo postav za to. Vsi ukazi, vsi predpisi ne veljajo nič, dokler ni odločne postav. —

Pogledimo zdaj, kaj je gosp. minister pravosodja rekel. Njegov odgovor je zelo čuden. Gosp. minister misli, da se v sodnijskih uradnih spolnuje vse po ravnopravnosti; on pravi, da se nobena pritožba ni slišala, — on pravi, da nobena sodnija, ki ne bi uredovala slovenski, se mu ni imenovala. Prečuden je res ta odgovor, ako g. minister pomisli, da je deželni zbor po obilnih skušnjah prisiljen bil, da je stopil s to zahtevo pred ministerstvo. Deželni odbor je dobil pritožbe; v deželnem zboru so se razlegale pritožbe, — posamezni poslanci so se pritoževali in to, kar nam je poslanec Kramarič unidan povedal, kako se ravna z ljudmi, ki zahtevajo pri uradih slovenskega uradovanja, je tako ogromno, da se moram čuditi, kako se je gosp. minister poslužiti mogel tacega rešila predloga našega. Pogledimo v časnike slovenske, in brali bodemo dan na dan pritožbe, da se narodna pravica ne skazuje strankam slovenskim. Imenujejo se tudi sodniki taki, ki ne spolnujejo tega, in vendar g. minister pravi: „saj se povsod spolnuje ukaz, saj ni nobene pritožbe. Jaz bi gospoda ministra, ki pravi, naj se imenujejo sodnije, ki se ne ravnaajo po §. 19., vprašal: naj nam on imenuje tiste sodnije, pri kterih se popolnoma spolnuje to, kar §. 19. zahteva.“

Priznati se pa mora, da naš gosp. cesarski deželni predsednik ima srce za to, da se ravnopravnost v uradnih spolnuje; imeli smo priložnost prepričati se tega iz pisma, ktero je on v tej zadevi pisal deželnemu odboru.

To pismo je gotovo hvalevredno. Vidi se, da je cesarskemu namestniku na tem ležeče, da bi uradi svojo dolžnost spolnovali. Ali, gospoda moja, kaj nam pomaga, ako ga gospôske ne ubogajo! Ne bom se spuščal v dokaz tega in ne bom popisoval, kar nam je vsem dobro znano, na drobno; ali le eno stvar hočem omeniti, ki je silno važna sama po sebi. Mi nimamo slovenski narejenih davkarskih knjig; naše ljudstvo ne dobí v roke še tam nič v svojem jeziku, kjer plačevati mora, — se vé, da najprijetniše bi mu bilo, ako bi tudi davkarskih knjižic ne dobivalo — ljudstvo naše dobiva le „Steuerbüchel-na“. Vrh tega si pa vendar ne morem kaj, da ne bi ene historice ne povedal, kakor smo od g. Kromerja unidan eno slišali. On jo je povedal o okrajnem sodniku, jaz jo bodem povedal o okrajnem glavvarju, in sicer historico v treh aktih. To nam bode živa priča, da naše zahtevanje, naj se v

šolah uči slovenski jezik, nikakor ni pretirano. Gospôda moja! učiti se ga moramo, in če nam je tudi materni jezik, učiti se ga moramo, kakor se ga povsod uče, bodi-si Nemeč ali Lah ali kdor koli. Zato težimo tako po nauku v šolah, ker vidimo, da mnogi gospodje uradniki ne razume slovenskega jezika. Naj se povrnem zdaj k omenjeni historici nazaj. Narodno društvo „Slovenija“ je podalo okrajnemu glavarju okolice ljubljanske pismo v slovenskem jeziku, v katerem je prosilo za dovoljenje tabora na Vižmarjih. Odgovor okrajnega glavarja na slovensko pismo bil je prav po §. 19. — nemški. Celo društvo, gospôda moja, celo društvo je prosilo za tabor; prošnje pismo sta bila podpisala po družbinah pravilnih predsednik in tajnik, — al okrajni glavar ni razumel tega pisma, kajti dovoljenje njegovo, njegov odpis, se je glasil vse drugače; posamezni osebi je dal dovoljenje, ktera ga ni prosila za to, in to osebo toži zdaj okrajni glavar, — osebo, ki ga nikoli ni prosila, kajti le društvo „Slovenija“ ga je prosilo, ki tudi po svojih štatutih ima pravico napravljati tabore. (Čudež.) — Najlepši pa je tretji akt. Tretji akt je pa ta, da okrajni glavar ljubljanske okolice toži osebo, rekoč: Jaz nisem dal dovoljenja za „tabor“, jaz sem le dal dovoljenje za „Versammlung unter freiem Himmel“ (gromoviti smeh). Gospôda moja! sodite sedaj sami, ali ni okrajni glavar ljubljanske okolice spal cele dve leti, ko se je toliko slišalo, da so v vseh okrajih na Slovenskem tabore napravljali? Ali on pravi: „ti si grešnik, jaz nisem dal dovoljenja za „tabor“, ampak za „Versammlung unter freiem Himmel“. In še „Tagblatt“, naš ljubeznjivi „Tagblatt“, ki z nami v vsem tako ljubeznjivo ravna, da ni nobenega tabora v nemar pustil, ampak vsacega opisal tako ali tako, kakor mu je ukazalo, imenoval je te narodne shode zmirom „tabor“. Samo okrajni glavar ljubljanske okolice misli, da tabor je vse kaj drugega, — menda crimen laesae majestatis! Za Boga! gospôda moja, če bomo take gospode v uradih imeli, ki slovenski jezik tako nič ne razumejo, gotovo da bodo angeli že trobentali sodnjemu dnevu in še §. 19. ne bomo imeli! Po vsem mislim, da sem dokazal, gospôda moja, da nam je potreba postave, prav odločne postave, kako naj se v uradnijah ravna. Zato priporočam ta predlog svoj; saj je v pravici vtemeljen in mora obveljati tudi za narod naš, — če ne, bode v kanceliji on še zmirom mučenec!“

Govoru dr. Bleiweisa odgovarja c. k. deželni predsednik in med drugim pravi, da je napačna misel, ako kdo meni, da vlada hoče nemški jezik v šolah in uradnijah; ona le to hoče, da se odločba učnega jezika prepusti deželnemu šolskemu svetovalstvu po zaslišanju tistih, kateri šolo zdržujejo. To je spoštovanje avtonomije občinske. Od deželnega šolskega sveta pa se ni bati, da bi hotel ponemčevati šole. Po predlogih dr. J. Bleiweisa bi ukaz veljal namesti svobodne določbe. Res je, da se v uradnijah cesarskih ne uraduje povsod tako, kakor bi treba bilo; al ozirati se je treba na razmere dandanašnje in na pogoje časa, na ktere je vezan vsak razvitek ljudske omike. Tudi poslednji čas sem zapovedal vsem političnim uradnijam, da se imajo ravnati po ukazu od leta 1867. Nikar, gospôda ne mislite, da vlade ni resna volja vresničiti ravnopravnost narodno. Naravna potreba je tista moč, ktera predere vse ovére.

Poslanec Dežman je poročal o zidanji novega poslopja za realko, ki ga hoče dovršiti kranjska hranilnica na lastne stroške. Zbor je velikodušnemu sklepu izrekel očitno zahvalo.

Ko je dr. Zarnik utrdil svoj predlog, naj deželni zbor sklene, da se vprihodnje volita deželni glavar in

njega namestnika po zbornici, in je bil predlog, da se ta njegov predlog izroči ustavnemu odseku v predpovetovanje, sprejet z 17 glasovi zoper 10, se vzdigne poslanec Kromer, rekši, da to glasovanje ni veljavno, ker predlog ni bil sprejet z dvema tretjinama, in ko ga dr. Costa zavrne, da 2 tretjin ni treba, ker tû ne gré še za prenarodbo ustave, ampak le za to, da se predlog izroči odseku v posvetovanje, o katerem še ni gotovo, da se predlog dr. Zarnikov sprejme, je ves razkačen začel Kromer protestovati, in ko se še dr. Kljun vmes vtakne, pa Svetcu v tem viharju beseda uide: „ali ste ob pamet, gospôda?“ se je začel tak ropot na nemški strani, da je vse vprek letelo, in s protestom pobegnejo nemški gospodje iz zbornice, češ, da se nočejo dati strahovati! Ali pa se to pravi strahovati, ako večina stoji na ustavni podlagi, tirja kar je pravo? Ako nemški gospodje ne znajo ustavnih predpisov, žalostna jim majka! Da so v manjščini, tega ni večina kriva; da bi pa se večina dala strahovati od manjščine, to bi bil narobe svet!

Dopisi.

Iz Koroškega. (*Delitev premij bikom. Slovensko politično društvo.*) Delile so se že premije v marsikterih okrajih; v Velikovec so dva prignali in oba sta prejela premije. Da se je tako malo bikov prignalo, temu je vzrok ta, da so le biki pingavskega in pa marijahofskega plemena premije dobili. Sicer pa je tudi velika težava prignati junice, ker v ta posel je treba najmanj dveh ljudi, to pa prizadene stroškov precej. Naj bi kmetijska družba kako odškodnino blagovolila dati takemu gospodarju, čegar živina darila ni dobila. — Pretekli mesec se je v Celovcu izbralo več slovenskih rodoljubov, da bi napravili slov. politično društvo za brambo narodnih pravic. Imé društvu bode „trdnjava“ in stopi v življenje brž, ko se pravila napravijo in potrdijo. Dobro!

Izpod Babjega zoba. (*Potres. Potovanje. Narodnost.*) Danes 13. dan t. m. 35 minut po 6. uri zjutraj, se je slišalo pri nas podzemeljsko bobnenje, ki je trajalo okoli šest do osem trenutkov; na to butne tako močno, da so večje reči v izbi prav hudo škrnile, in bolj lahke, se nekoliko premaknile. — 30. dne u. m. sva romala z „Matičetom“ k Savici. Ko zagledam krasno mavrico nad slapom, nehoté sem se spomnil, kako Nemci nam Slavjanom, lepo-zbarvane reči obetajo, kadar zahtevamo svoje pravice, — a slednjič se obče naše prošnje in una obetanja v peno sprše. Brez zamere gospod! vašega „Raunigga“ na belem marmorji pri Savici ni več. Tû ni kraj, kjer se slovenska imena kvarijo. Zdaj stoji tam slovenski V.... mesto prejšnjega. — Drugi dan, to je 1. oktobra, kreneva po stezi čez Belo polje proti Triglavu. Plazé se po strmim skalovju imela sva (s tovaršem) mrzlo vojsko s Krivcem. Kadar sva slišala, kakor bi kdo nagloma platnen robec raztrgal, sva zaupila drug na drugega: drži se, da se ne prekucneš čez! Srečno sva priplazila na vrh orjaškega Triglava. Predno odideva, vsklikneva navdušeno: Živela Slovenija! — Tukajšnji kraji so v ozir narodovega čustva za slovensko reč še žalostni prizori. Se vé, kadar se bo naš nemški Mihel zdramil in skobacal s postelje, propala bode vsa nemškutarija po Kranjskem. Na Notranjskem: na Pivki, v Razdrtem, v Bistrici in Ipavi, ondi sem videl, kako živo jim srce bije za domovino našo, — slava takim rojakom Notranjcem!

Jožko.

Iz Železnikov 13. okt. — Danes zjutraj kmalu po 5. uri nas je probudil iz spanja precej močni potres. Zibanje zemlje čutilo se je nekako od juga proti se-